

Дунё ахолиси орасида ўлимнинг айнан тамаки чекиш туфайли кескин суръатларда ўсиши жуда тахликали хол саналиб, мутахассисларнинг қайд этишича, инсонлар бу зарарли иллат туфайли ўз умрини 4 йилдан 19 йилгача кискартирмокда экан.

7 бет

Рашид бир амаллаб хотинини юпатди. Сўнгра эшикни кулфлаб ўтиришни тайинлаб, кўчани бир айланиб келди. Аммо хотини таърифлагандек йигитни учратмади. Шунга ўхшаш ҳолат кейинрок тумanning бошқа ҳудудида юз берди...

10 бет

Mustaqillik huquq demakdir

Ўшқид

1997-yil 27-avgustdan chiqa boshlagan www.huquq-gazeta.uz

2010-yil 4-mart, №09 (686)

Фаолият

Бир мақсад йўлида

Ботир НОРОВ,
Республика Бош прокуратураси
бўлим бошлиғи

Ҳар қандай жамият тараққиётининг муҳим таянчларидан бири — бу фуқароларнинг муурожаатларига бепарво бўлмасликдир. Шу боис мамлакатимизда бу масалага алоҳида эътибор қаратилиб, фуқароларнинг ўз ҳуқуқ ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиши учун қонуний кафолатлар яратилган. "Фуқароларнинг муурожаатлари тўғрисида"ги Қонунда фуқаролар ариза, таклиф, шикоят аризадаги муурожаатларини озгаки ёки ёзма шаклда беришлари мумкинлиги ва муурожаат этиш ҳуқуқидан фойдаланаётганда жинси, irqи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий маънага қараб камситиш тақиқланиши қайд этилган. Республика Бош прокуратурасининг судларда фуқаролик ишлари кўрилишида прокурор ваколатини таъминлаш бўлими фаолияти ҳам мазкур қонун ҳамда Бош прокурорнинг "Фуқаролар ва юридик шахсларнинг муурожаатлари кўриб чиқилишида қонунийликни таъминлаш тўғрисида"ги буйруғи ва тегишли ҳайъат мажлиси қарорлари асосида ташкил қилинган.

Асосий эътибор эса, муурожаатларнинг қонунда белгиланган муддатларда ҳал қилинишига қаратилган. Жумладан, ўтган йилги маълумотларга қўра, бўлимга жами 3542 та ариза ва шикоятлар келиб тушган бўлиб, 2008 йилнинг шу даврига нисбатан уларнинг сони 485 тага кўпайган. Келиб тушган муурожаатларнинг 717 таси бевосита бўлим ходимлари томонидан ҳал қилиниб, шикоятлар асосида ноқонуний суд қарорларига назорат тартибиде 55 та протест келтирилди.

Аризалар асосида жами 204 та фуқаро-

лик ишлари қақририлиб ўрганилган ва суд қарорларининг қонунийлигига баҳо берилган.

Агар муурожаатлар сонини ҳудудлар бўйича таҳлил қиладиган бўлсак, Тошкент шаҳри республика бўйича етакчи ўринни эгаллаб, 1129 та ариза ва шикоятларни ташкил этади. Бироқ, шу ўринда таъкидлаб ўтиш жоизки, ариза ва шикоятлар сони Тошкент, Андижон, Сирдарё, Қашқадарё, Наманган, Самарқанд, Хоразм, Сурхондарё вилоятларида 2008 йилга нисбатан бирмунча кўпайганлиги кузатилди.

Шуниси эътиборлики, энг кўп муурожаатлар уй-жой низолари билан боғлиқ (1180 та) бўлса, моддий ва маънавий зарарларни ундириш (247 та), ишга тиклаш (178 та), мерос масалалари юзасидан низолар (93 та), меҳнат низолари (41 та), ер низои (23 та) ва қолган низолар кейинги ўринларни эгаллаган (1492 та).

Таҳлиллардан кўринишича, уй-жой, моддий ва маънавий зарарни ундириш, меҳнат низолари ва бошқа низолар ҳақидаги фуқаролик ишлари бўйича қабул қилинган суд қарорларидан норози бўлиб ёзилган ариза ва шикоятлар ортган.

Шу билан бирга муурожаатларнинг мазмун-моҳиятига қараб, айрим ҳолларда ариза муаллифлари бевосита бўлим ходимлари томонидан қабул қилиниб, уларга тегишли тушунтиришлар берилган. Бундан ташқари, муаллифлар иштирокида муурожаатларда баён этилган вазларни текшириш, ўта мураккаб ишларни бўлимда муҳокама қилиш амалиёти йўлга қўйилган.

/Давоми 4-бетда/

8 март — Халқаро хотин-қизлар куни

Қадамингда гуллар очилсин

Норбўта ҒОЗИЕВ,
журналист

Дунёда энг муқаддас зот бу аёл, она. Инсоният баҳори, авлодлар давомчилиги, сарчасимаси ҳам мана шу инсонда мужассам. Она алласида, унинг гоҳ қувончли, гоҳ гамгин тўлқинларида инсоннинг бутун борлиги, руҳий дунёси акс этади. Зардуштийларнинг муқаддас китоби, гоғат қадимий-маданий ёдгорлик ҳисобланиши "Авесто" бундан уч минг йил муқаддам яшаб ўтган аждодларимизнинг ҳаёти, турмуш тарзи, эътиқоди, ақл-заковати, оруз-ўйлари ва курашлари ҳусусида ҳикоя қилувчи қимматли манбадир. Унда аёл - Она илоҳий мақомларга кўтарилган. Зеро, башарият ибтидоси ҳам оналар номи билан чамбарчас боғлиқ ёхуд яратилишининг ўзи аслида Она демасдир.

Ҳўш, "Авесто"да оналар нечоғли ўрин тутадилар? Улар ким? Илоҳий аъмоллари нималардан иборат?

Спандармоз. "Авесто" тилида "Спинта арматий". Кўриниб турибдики, мазкур маъбуданинг номи иккита: "Спинта" — буюк, "Арматий" — андиша, фидоқорлик, сабр-магонат. Улар бошқа бир маъноси "Комил ақл" дегани. Демак, "Авесто"даги буюк Спандармозни аждодларимиз Комил ақл деб билганлар. Бу ҳолнинг ўзи ҳам ижтимоий ҳаётда аёлнинг ўрни нечоғли улуғ бўлганини исбот этади. Баъзи ўринларда Спандармознинг маъноси поклик деб ҳам келтирилади. Поклик илоҳ, Она тимсолидир.

Одам боласининг зийнати ҳам покликдир. Биз оддий ва пок яшаш сирларини эса даставвал онамиздан ўрганамиз. Унинг пок сўти танамизни турли фасодлардан сақлайди. "Авесто" таълимотининг бош мавзуси бўлиши поклик ва ҳалоллик тўғрисидаги аёл тимсолида намоён бўлиши ушбу муқаддас ҳодисалар бундан бир неча минг йиллар бурун ҳам энг улуғ тушунча сифатида қадрланганини тасдиқлайди.

Ислоом оламнинг илоҳий китоби "Қуръон карим"да "Жаннат оналар беғи остидадир", дейилади. Муҳаммад (с.а.в.)дан: "Энг аввал кимга яхшилик қилай?" - деб сўралганда, "Онангга, онангга ва яна онангга, сўнгра отангга яхшилик қил". - деб жавоб берган эканлар. Бу сўзларга изох ортиқча.

Буюк соҳибқирон бобомиз Амир Темур ҳам аёлнинг оилада, жамиятда, ҳаётда тутган ўрнига алоҳида эътибор берган. Унинг саросида бўладиган юксак даражадаги учрашуларда, элчиларни қабул қилиш маросимларида аёллар ҳам иштирок этишган. Испания элчиси Руи Ганзалес де Клавихо Сароймулкхонимнинг қабул маросимидаги иштирокини ўз эсдаликларида қайд этиб ўтгани ҳам фикримизни тасдиқлайди. Хуллас, азал-азалдан аёл муҳаббат, садоқат, ҳаё ва ибдорамзи сифатида таърифлаб келинган.

/Давоми 2-бетда/

Доимий эътибордаги масала

Ўткиржон ДЕҲҚОНОВ,
"Ҳуқуқ"

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар ижтимоий ва сиёсий ҳаётнинг барча соҳаларини кенг қамраб олган. Айниқса, аҳолининг ишсиз қатламини иш билан таъминлаш, турли ўқув масканларини тугатаётган ёшларнинг соҳавий бандликларига катта эътибор қаратилмоқда. Сир эмаски, айрим ёшлар ўз мутахассисликлари бўйича иш жойига эга эмаслар. Ҳуқуқимиз томонидан ана шундай ҳолатларга барҳам бериш ва соҳага мутасадди ташкилотларнинг маъсулиятини янада кучайтириш мақсадида тегишли чораталбирлар кўриб келинмоқда.

Шунингдек, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги воёга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг иш фаолиятидан келиб чиққан ҳолда ва "Баркамол авлод йили" Давлат дастури доирасида 26 февраль куни Янгийўл туман прокуратураси, туман ҳокимлиги ҳамда туман бирлашган бандликка қўмақлашувчи маркази билан ҳамкорликда Ижтимоий иқтисодиёт коллежиде ёшлар учун меҳнат ярмаркаси ташкил этилди.

Ушбу меҳнат ярмаркасида Янгийўл туманида фаолият юритаётган 60 дан зиёд корхона, ташкилот ва муассасалар ўзларининг 1000 дан ортиқ бўш иш ўринлари билан қатнашдилар. Унга Янгийўл туманидаги Гулбаҳор саноат касб-ҳунар, Ижтимоий иқтисодиёт, Халқабод кишлоқ ҳўжалиги ва бошқа бир неча коллежларнинг битирувчилари жалб қилинди.

Талбирнинг аҳамиятли томонларидан яна бири шундаки, ҳар бир муассаса ўз йўналишларини акс эттирувчи турли техник ва ҳунармандчилик буюмлари ҳамда экспонатларини намойиш этди. Бу эса ёшларнинг иш ўринлари танлашларига катта туртки бўлди, десак муболага бўлмайдими. Ушбу кўргазмали меҳнат ярмаркаси давомида анқиданишича, 1500 нафар иштирокчидан 389 таси ишлаш истагини билдирган. 1100 нафар иштирокчига тегишли маслаҳат ва тавсиялар берилди.

Айтиш жоизки, бундай кенг қўламли меҳнат ярмаркалари нафақат ёшларни иш билан таъминлаш, балки тумanning иқтисодий салоҳияти ва инфратузилмасини ривожлантиришда ҳам муҳим ўрин тутади.

Инсон манфаатлари

Йўлида

Гулчехра РАЗЗОКОВА,
Бош прокуратура ҳузуридаги
СВОЖДЛКК Департаменти
Тошкент вилоят бошқармаси
катта инспектори

Маълумки, 2005 йилдан бошлаб мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётида янги, жамиятни модернизация ва ислоҳ этиш bosқичи бошланди. Президентимиз Ислоом Каримовнинг 2005 йилнинг 28 январида давлатимизнинг ички ва ташқи сиёсати, мамлакатимизда иқтисодий-ижтимоий, сиёсий ва ҳуқуқий ислохотларни чуқурлаштиришнинг асосий вазифалари тўғрисида сўзлаган нутқи, ундаги асосий фикрлар ва белгиланган йўналишлар янги bosқичда амалга оширилиши лозим бўлган ислохотларнинг бош гоёсини ташкил этди. Янги bosқичдаги бош вазифа - жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни ҳуқуқий демократик давлат ва эркин фуқаролик жамиятига айлантиришдир. Бугун ҳуқуқий ҳаётда воқеликлари, жараёнларни тўлалигича қамраб олган ҳуқуқ тизими ислохотларнинг асосий объектига айланди. Ҳуқуқ нормалари, ҳуқуқ ижодкорлиги, ҳуқуқ манбалари, норматив-ҳуқуқий актлар тизими, ҳуқуқий муносабатлар, ҳуқуқий оғ, ҳуқуқий сиёсат, ҳуқуқий мафкура, ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий тартибга солиш механизми, юридик фан, юридик муассасалар тизими, юридик амалиёт ва шу каби ҳуқуқий тизимнинг таркибий қисмлари бутун бир механизм сифатида модернизация қилинмоқда. Бунда асосий эътибор барқарор тараққиётга замин яратувчи, инсонларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини тўла-тўкиёс рўёбга чиқарувчи ҳамда уларга хизмат қиладиган ҳуқуқий тизимнинг жорий этилишига қаратилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига асосан инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари олий қадрият ҳисобланади. Жамиятнинг бетакрор ва олий неъмат ҳисобланган инсон ва унинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш барча соҳадаги ислохотларда бирламчи омил саналади. Мушоҳада қилсак, биз дунёга нима учун келдик? Ягона муддао ўз мақсад нима, инсоннинг инсонийлигини намойиш этиши нималарда кўринади деган саволларга уларнинг барчаси инсонни улуғлашда, қадрлашда ўз аксини топади дея жаов беришимиз мумкин. Дарҳақиқат, инсон тафаккури тўхтовсиз ривожланар экан, унга боғлиқ равишда жамиятдаги қадри-нуфузи юксалиб бораверади. Бу ўз-ўзиндан унинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга эътиборнинг оширилишини тақозо этади. Шунинг учун ҳам инсон ва унинг ҳуқуқ ва эркинликлари устуворлигини таъ-

минлаш масалалари демократияни ривожлантириш ва миллий барқарор тараққиётни юксалтириш билан узвий боғлиқдир.

Инсон салоҳиятини янада тўлароқ намойиш этиш йўлида Конституция ва қонун устуворлигини таъминлаш, ҳуқуқий тизимни либераллаштириш, қонун ижодкорлиги жараёнини демократлаштириш, ҳуқуқий таъминлаш асосида фаолият юритиш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини устуворлигини таъминлаш, аҳолининг ҳуқуқий оғи ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, ҳуқуқий тарбияни йўлга қўйиш, шахснинг ҳуқуқий ижтимоийлашувини таъминлаш каби масалалар муҳим аҳамият касб этади. Буларга алоҳида тўхталиб, қўйиладиган таъриф беришимиз мумкин. Ҳуусан, Конституция ва қонун устуворлигини таъминлаш ҳуқуқий давлатда энг муҳим йўналиш саналади. Қонун устуворлигини тўлиқ таъминлашмасдан, унинг барча фуқаролар учун бир хилда амал қилишини ҳар бир шахс онига сингирмасдан туриб, демократия, ҳуқуқий давлат ҳақида гапириш ноўрин. Қонуннинг устуворлиги, олийлиги давлат ва жамият ҳаётининг қатъий талабидир. Конституция ва қонун устуворлиги гоёси онгимизнинг таркибий қисмига айланиши лозим. Қонунни четлаб ўтиш мумкин эмаслиги, аксинча, қонун талаблари асосида унга мос равишда яшаш лозимлиги тобора онгу шууримизга сингиб бормоқда.

Мазкур гоёга кўра давлат ҳуқуқ билан боғлиқ бўлиб, бу ўз навбатида, инсон ҳуқуқлари ва манфаатларини таъминлашнинг кафолатини ташкил этади. Ҳуқуқий тизимни либераллаштириш эса ҳуқуқий тизимни бутунлигича, яъни унинг барча таркибий қисмлари ўртасидаги ўзаро боғлиқликни, узвий алоқани таъминлаган ҳолда эркинлаштириш талаб этади. Унда инсон ва унинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш ҳамда фаровон турмуш шароитини яратишга асосий эътибор қаратилган. Барча ҳуқуқий таъқиқ ва чекловларни адолат кўзи нуқтаи назаридан қайта кўриб чиқиш, уларни оқилона муътадиллаштириш, инсон

шахсини таъқирламайдиган меъзорларни жорий этиш бугун ҳуқуқий тизимимизда рўй бераётган либераллаштиришнинг асосий мазмунини ташкил этади.

Ҳуқуқий-демократик давлат ва фуқаролик жамиятини куриш йўлида амалга ошириладиган ислохотларнинг негизи бу - ижтимоий муносабатларни тартибга солувчи қонун ва қонуности норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини яратиш ҳисобланади. Айниқса, мамлакатни ислоҳ қилиш ва модернизациялаш, жамиятни демократлаштириш ва янгилаш каби устувор вазифаларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солишда қонун ижодкорлиги орқали ҳуқуқий базани таъминлаштириш муҳим аҳамият касб этади. Шунинг учун ҳам сўнгги йилларда мамлакатимизда қонун ижодкорлиги жараёнини демократлаштириш борасида самарали ишлар амалга оширилди. Бугунги давр зарурати уларни янада янги bosқичга кўтариш лозимлигини кўрсатмоқда. Бу йўналишда қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига эга субъектлар фаолиятда жушқин, фаол, сермахсул ташаббускорлик муҳитини яратишга катта аҳамият берилмоқда. Инсон манфаатларига, миллий ва умуминсоний қадриятларга, ўзбекона урф-одат ва анъаналаримизга чуқурроқ эътибор қаратиш кераклигини бугунги қонун ижодкорлиги жараёни тақозо этмоқда.

Қонун ижодкорлигида фақатгина ҳуқуқий муносабатларни тартибга солиш эмас, балки халқимизнинг миллий ва азалий қадриятларини ҳуқуқий метёрий ҳужжатлар орқали аке этириш бу йўналишда қўйилган асосий талаблардан саналади. Чунки, халқнинг миллий урф-одатлари ва азалий қадриятлари қонунларда аке этмаса, қонун маънавий-ахлоқий заминдан узилиб қолади. Шунинг учун ҳам ҳуқуқимиз томонидан қонунчилик жараёнини ташкил этишда, аввало, халқ манфаатлари, урф-одатлари ва миллий қадриятларидан келиб чиқиб ёндошилмоқда. Бу эса республикамизда яратилаётган ҳар бир қонун инсон учун, унинг фаровон ҳаёт шароитини таъминлаш учун хизмат қилишидан далолатдир. Дарҳа-

қиқат, қабул қилинган қонунлар жамиятимизнинг энг муҳим ахлоқий нормаларини йфодлаш билан бир вақтда ушбу нормаларнинг нафақат эълон қилиниши, шу билан бирга ижроси таъминлишининг далили бўлиб ҳисобланади. Шу жиҳатдан олганда ҳуқуқнинг ўзи ҳам қудратли тарбия воситасига айланди. Эндилликда уларни амалиётта самарали татбиқ этиш, аҳолининг ҳуқуқий оғи, ҳуқуқий маданиятини юксалтириш долзарб масаладир. Чунки, ҳуқуқий давлат юксак ҳуқуқий оғ ва маданиятга таянади. Мамлакатимизда бу борада катта ишлар амалга оширилди.

Аҳолининг ҳуқуқий оғи ва маданиятини шакллантириш ва юксалтиришга маъсул бўлган муассасалар: судлар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, таълим муассасалари ва бошқа ташкилотлар бу борадаги фаолиятини замон талабларидан келиб чиққан ҳолда таъминлаштириб бормоқда. Ҳар бир соҳа вакиллари ўз йўналишига кўра аҳолининг ҳуқуқий оғи ва маданиятини юксалтиришнинг замонавий концепциясини ишлаб чиқишга алоҳида эътибор қаратган. Унга асосан ҳуқуқий оғ ва маданиятни шакллантиришнинг янги йўналишлари белгиланиб, улар асосида амалий чора-тадбирлар режалаштирилган. Ўз навбатида ҳуқуқий тарбияни йўлга қўйиш инсонни камол топиришнинг самарали воситаси ҳисобланади. Ҳуқуқий тарбия шахслар ва ижтимоий гуруҳларнинг ҳуқуқий онига кўрсатиладиган, аниқ мақсадга йўналтирилган, ташкиллаштирилган, олиндан режалаштирилган ва махсус иш-тириб чиқилган ҳуқуқий тарбия усуллари воситасида амалга ошириладиган жараёндир. Ушбу тарбия шакли ҳуқуққа йўналтирилади. Бу жараёнларда шахснинг ҳуқуқий ижтимоийлашуви, фуқароларнинг жамият ҳаётини турли муносабатларда, айниқса, ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш жараёнидаги фаоллиги ошмоқда.

Шахс фаоллиги унинг барча жараёнларда ўз фикри, қарашлари, ҳаракати, ташаббускорлиги, жонқуярлиги билан иштирок этишида намойи бўлмоқда. Демак, фуқароларимизнинг

давлат ва жамият ҳаётига оид муҳим масалаларда фаол иштирокни таъминлаш мамлакатимизнинг ривожланаётганлигини, ўз мақсадлари йўлида шахдам одимлаётганлигини англайди. Албатта, жамиятда шахснинг ҳуқуқий муҳофазасини таъминлашга ҳам катта эътибор қаратилган. Бу борада суд ҳимоясигача бўлган даврда шахс ҳуқуқ ва манфаатлари бузилишининг олдини олиш механизми таъминлаштирилди. Бу йўналишдаги асосий иш адвокатурани ислоҳ этиш, ҳуқуқ ҳимоячисининг нуфузини ошириш билан бошланди. Ҳуқуқий ислохотларнинг дастлабки bosқичларида адвокатлик институти янада таъминлаштириш учун 1996 йил 27 декабрда "Адвокатура тўғрисида", 1998 йил 25 декабрда "Адвокатлик фаолияти кафолатлари ва адвокатларни ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида"ги қонунлар қабул қилинган эди. Кейинчалик, давр талабидан келиб чиққан ҳолда уларга бир неча марта ўзгаришлар киритилди. 2008 йил 1 майда Президентимиз томонидан "Ўзбекистон Республикасида адвокатурани институтини янада ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармоннинг, шу йилнинг ўзида Олий Мажлис томонидан "Адвокатура институти таъминлаштириши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонуннинг қабул қилиниши ушбу йўналишда янги даврни очиб берди.

Айтиш керакки, Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқ тизими муайян ҳуқуқий тамойиллар асосида ҳаракатланмоқда. Ҳуқуқий тизим тамойилларининг бутун ички тизилишини, моҳиятини қамраб олган ва бошқа ижтимоий тизимлар билан бўлган алоқасига ҳал этувчи таъсир кўрсатмоқда. Улар ҳуқуққа маъно ва мазмун бахш этиб, уни муайян йўналишга йўналтирмоқда. Ҳуқуқий тамойиллар устуворлигининг таъминлиниши, фуқаролар томонидан уларга амал қилиниши ва етакчи мезон сифатида тан олинши ҳуқуқий давлатнинг муҳим белгиларидан биридир. Шунинг учун ҳам, мамлакатда амалга ошириладиган барча йўналишларда ислохотларда умуминсоний қадриятлар ва умумий миллий манфаатлар устувор бўлиши, унинг бутун ҳудудда қонунлар устуворлигининг таъминлиниши ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Демак, энг асосий вазифа уларнинг ижтимоий ҳаётда тўлақонли амалий йфодасини таъминлаш билан боғлиқдир. Бу борада биз инсон ҳуқуқларини таъминлашнинг ҳуқуқий асосларига яъни, халқро ва миллий қонунчиликка таянмоқдамиз. Бугунги кунда мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини таъминлашга йўналтирилган қонунчилик тизимининг асоси яратилган. Ҳуусан, мамлакатимизда инсон ҳуқуқларига доир 70 га яқин халқро ҳужжатлар ратификация қилинди. Янада инсон ҳуқуқларини ҳимоялашга қаратилган 200 дан ортиқ қонунлар қабул қилинди. Модернизация bosқичидаги муҳим вазифа уларнинг амалий ижросини таъминлаш ва уни сифат жиҳатидан янги bosқичга олиб чиқишдир.

Мухтасар қилиб айтганда, ҳуқуқий тизимни ислоҳ этиш бугуннинг долзарб вазифаси ҳисобланмоқда. Узини шу юрт, шу эл фарзанди деб билган ҳар бир фуқаро унга оғишмай риоя этиш орқали ҳуқуқий тизим ривожига ўзининг ҳиссасини қўшиши лозим.

Кўпинча она юрагининг гаш бўлиши бирон кўнгилсизликдан ларак беради. Уша куни нимагадир Назира опанинг тушликдан кейин юраги гашлана бошлади. Дам уйга кирди, дам ҳовлига чиқди. Хавотири бежиз эмас экан. Кеч кирди ҳамки, ўғли Илёсдан ларак бўлмади. Ахир унинг кеч қолалиган олати йўқ эми-ла! Тоқати-тоқ бўлиб эрига дакки бера бошлади:

— Қанақа отасиз?! Кўчага чиқиб хабар олиб келмайсизми?

— Онаси, хавотирланма! Ҳозир келиб қолади. Ахир ўғил бола-ку! Намунча оёғи куйган товукдек питирлама-санг.

— Кўнглим негадир гаш?
— Синфдошларига телефон қилдингми?

— Синфдошлари қолиб, қариндошларимизга ҳам телефон қилиб сўрадим. Ҳеч ким билмайди.

— Яна озроқ кутайлик. Агар дараги чиқмаса милицияга бориб келаман.

Тажминан соат 23.00 ларда эшик кўнгириги чалинди. Ўғлим келганмикан, дея шошганча эшик очган она, қонга беланган Илёсни кўриб, қотиб қолди:

— Вой, ўғлим! Вой, болам, сента нима бўлди?!

Илёс зўрға: — Ойижон, — деди-ю, хушидан кетди. Она уни суяганча уйга олиб кирди.

Ота эса "Тез ёрдам"га кўнгирик қилди.

Ёшлик — бебошлик ёки...

Зарифа МАВЛОНОВА,
Собир Раҳимов туман
прокурори ёрдамчиси
Гули ХОЖИБОЕВА,
"Huquq"

Дарс тугашига кўнгирик навалиниши билан мактаб кий-чувга тўлди. Синфдан чиққан Илёс ҳам шовқин солганча келаётган болаларга қўшилиб кетди. Эндигина мактабнинг чиқиш эшигига етган ҳам эди, уни кимдир туртиб ўтди. Ўгирилиб қараса, 9-синфда ўқийдиган Шухрат экан. Ёнида ундан бир қадам ҳам қолмайдиган дўсти Бобур. Илёснинг жахли чиқиб, улар томон қандай бориб қолганини ўзи ҳам билмай қолди. Хуллас, даҳанаки жанг, зумда муштлашувга айланди. Болалар ўртага тушиб, уларни ажратиб қўйишди.

Икки ўртоқ мактабдан чиқишганда, Бобур гап бошлади:

— Ўзимиздан ҳам ўтди-да,

Шухрат! Нима қиласан чурвақ билан тенглашиб?

— Ие, бу нима деганинг? Қанақасига чурвақ бўлсин. Биздан атиги бир синф пастда ўқийди-ку! Ундан ўчимни олмасдан қўймайман. Ҳали кўрасан...

Бобур ҳар қанча ҳаракат қилса-да, уни фикридан қайтара олмади. Эртасига Илёснинг мактабдан чиқишини пойлайдиган бўлишиди.

Илёс мактабдан чиқиб, уйига йўл олар экан, назарида кимдир пойлаб келаётганини сезди-ю аҳамият бермади. Гаражлар олдидан ўтаётганда эса, кимдир чақираётгандек бўлди. Ўгирилиб қаради-ю, Бобур билан Шухрат унинг ординда тиржайиб келишарди.

— Хой, чурвақ! Тўхта! Зўр бўлсанг, кўрсат-чи! Хурматингни қилиб, ортиндан ўзимиз келдик! — деди Шухрат кесатиб.

— Ме-ен, ҳеч ким билан уришмоқчи эмасман.

Илёснинг овози қалтираб чиқди.

Аксига олиб, қочишнинг иложи ҳам йўқ. Шухрат унинг ёнига келди-да, ёқасидан кўтариб, қорнига бир туширди. Илёс букчайиб қолди.

— Илтимос, урманглр!

Бу пайтда биров унинг илтижосига қулоқ солармиди? Айниқса Шухрат роса хумордан чиқди. Бобур бўлса эрмак учун бир-икки мушт тушириди-да, муштлашувни телефониға эзиб ола бошлади. Шухрат уришдан чарчаб, нафас ростлар экан, унга кўзи тушди:

— Бобур, нима кивоссан?

— Ишинг бўлмасин! Ҳозир бунақа видеолар модада! Мактабда мактанамиз!

Ахири Илёс хушидан кетди. Буни кўрган Шухратнинг эси чиқиб кетаёзди-да жон ҳолатда Бобурга ўшқирди:

— Қочдик, ўлиб қолганга ўхшади.

Бироздан кейин хушига келган Илёс, аранг ўрнидан туриб, юрмақчи бўлган эди, қўлида кучли оғриқ сезди. Қўлини ҳаракатлантirmoқчи бўлди-ю, уддасидан чиқолма-

ди. Бир-икки қадам ташлаган эди, боши айланиб, яна йиқилди. Бироз вақт ўтиб, ўрнидан туришга ҳаракат қилди. Шу алфозда зўрға уйига етиб келди...

Маълум бўлишича, унинг елкаси чиқиб, кўли синган, мияси эса чайқалган экан. Тергов давомида Шухрат билан Бобур қилмишларига тўлиқ иқдор бўлишиди. Гарчи Шухрат Иноятлов ва Бобур Қаюмов (исм-фамилиялар ўзгартириб берилган)лар суднинг ҳукмига кўра тайинланиши лозим бўлган жазодан озод қилинган бўлсалар-да, бу уларнинг айби йўқ дегани эмас.

Ҳа, болаликни беғуборликка, беозорликка менгзаймиз. Бу даврнинг ўзига яраша гашти бор. Аммо баъзида юқоридагиға ўхшаш ҳолатлар ҳам учраб турадики, натижада айрим болалар буни ўзлари ҳам хохламаган ҳолда жиноят кўчасига кириб қолишади. Оқибатда эса...

Тун ярмидаги жанжал

Шавкат ҒАФФОРОВ,
Навий вилоят прокуратураси бўлим бошлиғи

Бу воқеа Учқудуқ шаҳрида бўлиб ўтган эди.

2008 йил 1 ноябрнинг ярим туни. Ичкилик таъсирида шерга айланган Илдар Шафиев нима бўлди-ю А.Кеубасов ва Ж.Балапановлар билан гап талашиб қолди. Аксариyat маст бўлганлар бундай пайтда на вақтни ҳисобга олади ва на ён-атрофдагиларнинг тинчини ўйлайди. Кўзи қонга тўлган И.Шафиев ҳам одамлар дам олаётган ётоқхона қондалари-ю одоб-ахлоқни унутиб, тўполон қила бошлади.

Кўп ҳолларда бундай вазият тезда қарор топади. Бирок, нима учундир И.Шафиевнинг фикри бузилиб, унда А.Кеубасов ва Ж.Балапановларни ўлдирishi нияти пайдо бўлади. У шу мақсадда ўзи билан олиб юрган ясама пичоғини чиқариб, Ж.Балапановга ҳужум қилади. Ж.Балапановнинг омади бор экан, унинг ёнида турган А.Кеубасов орага тушиб, И.Шафиевга қаршилик кўрсатади. Натижада Ж.Балапанов енгил тан жароҳати олади.

Аммо қасд олиш ҳисси И.Шафиевни тарк этмаган эди. Шу боис у аввалига бақир-чақир қилиб, ҳаммаёқни тўс-тўполонини чиқаради. Сўнгра, А.Кеубасовни қидира бошлади. Унга кўзи тушиши билан ёнига боради-да, бир неча мартаба пичоқ уради. Гарчи А.Кеубасов шу заҳоти касалхонага жўнатилиб, унга тезда тиббий ёрдам кўрсатилганига қарамасдан, оғир тан жароҳатлари натижада вафот этади. И.Шафиев эса воқеа жойидан қочиб яширинади.

Хуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари томонидан олиб борилган тезкор қидирувлар натижада, И.Шафиев ушланиб, қонун олдига жавоб беришга мажбур бўлди. Суд И.Шафиевга Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг тегишли моддалари билан 22 йил муддатга озодликдан маҳрум этиш жазосини тайинлади. Тайинланган жазонинг 3 йилини турмада, қолган 19 йилини қаттиқ тартибли колонияларда ўташ белгиланди.

Мастлик туфайли тун ярмида бошланган жанжал ва унинг оқибати бир кишининг ўлими, иккинчисининг тан жароҳати олиши, жиноятчининг эса содир этган қилмиши учун маълум муддатга озодликдан маҳрум этилиши билан низоҳисига етди.

Масъулиятми, имконият?

Ж.ВОСИЕВ,
Бош прокуратура бошқарма прокурори

Хаётда шундай тоифадаги одамлар ҳам борки, улар касбий фаолиятидаги вазифалардан ўз манфаати йўлида фойдаланишади. "Қаҳрамон"имиз Э.Тўйчиевни ҳам ана шу тоифага киритиш мумкин.

Шу ўринда Э.Тўйчиев ҳақида қисқача маълумот. У ДТ "Халқ банки" Тошкент шаҳар филиали бошлиғининг 2008 йилдаги буйруғи билан Мирзо Улуғбек туман филиалига бошқарувчи вазифасига тайинланди. У бунга масъулият эмас, балки имконият деб тушунди. Дарҳол ишга киришиб, ўзи раҳбарлик қилаётган банк филиали томонидан сотилиши керак бўлган чет эл валютасини қонунга хилоф равишда ўзлаштириш режасини тузди. Жинорий режасини амалга оширишга яқиндан кўмаклашсин деган мақсадда банк соҳасига умуман дахли бўлмаган таниши М.Абдукадировни етакчи мутахассис сифатида ишга қабул қилди. Ўз навбатида, М.Абдукадировнинг қўлига "банк етакчи мутахассиси" деган гувоҳномани ҳам топширди. Дастлабки қадам ташлангандан сўнгра раҳбар Э.Тўйчиев, банк филиалининг ҳазина мудирлари ва бошқа шахсларни ҳам ўз томонига олдириди. У уюшган жинорий гуруҳ ташкил этгач, унинг аъзолари ўртасида вазифаларни тақсимлади.

Жинорий режага кўра, Э.Тўйчиев яқин шериги М.Абдукадиров орқали кассир-назоратчиларга ҳар куни шахобчада сотиш учун чиқарилган 15 минг АҚШ доллари билан 4 минг АҚШ долларини валюта айирбошлаш билан шугулланувчи М.Мираюбов ва бошқа фуқароларнинг паспортларига ҳужжатларни расмийлаштириш орқали сотишни кўзлайди. Қолган 11 минг АҚШ долларини паспортларга расмийлаштириш учун фуқаролар топшиш ва уларнинг паспортларига қалбаки ҳужжатларни расмийлаштириш ҳақида кўрсатма беради.

Бундан ташқари, Э.Тўйчиев ва М.Абдукадиров гаразли ниятларини амалга ошириш учун кассир-на-

зоратчиларни фуқароларнинг паспорт нусхалари билан таъминлаб туришди. Улар валюта қимматликларини олган харидор имзоларини қалбакилаштириш орқали мазкур ҳужжатларга расмий тус берганлар. Ўз навбатида, раҳбар 11 минг АҚШ долларини ҳам "шахобчада сотилган" деб расмийлаштирди. Албатта, бунда назоратчи-кассирларнинг ҳам хизматлари катта бўлган. Улар мазкур 11 минг АҚШ долларини расмийлаштириш учун топган ҳар бир паспортлари учун Э.Тўйчиевдан 10 минг сўмдан мукофот пуллари олишган. Улар ҳар куни 11 минг АҚШ долларини Тошкент шаҳрида жойлашган бозорларда "қора бозор" нархида муомалага киритишни доимий йўлга қўйдилар.

Шундан сўнгра, жинорий гуруҳ аъзолари ДТ "Халқ банки"нинг Мирзо Улуғбек туман филиалига 15 минг АҚШ доллари учун жамланган сўм пуллар топширилаётганлиги ҳақида сохта маълумотлар топширадилар. Аслида эса М.Мираюбов томонидан 4 минг АҚШ доллари учун берилган сўм пуллариға ҳазина мудирасига келиб тушади. Ҳазина мудираси мазкур ҳолатни билса-да "туя кўрдингми йўқ" қабилида иш тутган. Ҳазина мудираси расмий ҳужжатларга 15 минг АҚШ доллари учун сўм пуллар топширилганлиги тўғрисидаги ёлгон маълумотларни киритиб юраверди.

Э.Тўйчиев бошчилигидаги жинорий гуруҳнинг кирдикорлари кўпга чўзилмади. Уларнинг "мўмай даромад" илнжидаги жинорий қилмишлари ошкор этилди. Суд юқоридаги ҳолатлар юзасидан ўзининг одилона ҳукмини ўқиб эшиттирди. Шунинг учун айтсалар керак-да, қилмиш-қидирмиш деб.

